

שְׁדַעְתָּו קָצָה - שנותן ללבו את כל דאגות חבריו, וכן דואג שמא יבואו לו מאורעות רעים, וְיִטּוּב לֵב מִשְׁתָּה תְּמִיד וְהַ שְׁדַעְתָּו רַחֲבָה, ואינו דואג כל כך.

הגמרא דנה בביאור הפסוק על פי פשוטו: וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לֹוִי, נאמר בפסוק: קָל יָמִי עֲנִי רַעִים, וקשה, כיצד ניתן לומר כן, וְהָאִמְרָא - והרי יש שְׂבָתוֹת וְיָמִים מוֹכִימ, שאף עני שבישראל יש לו מעדנים לאכול. מתרצת הגמרא: פסוק זה מתפרש בְּשִׁמּוּאֵל, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל, שִׁינוּי וְקָת - שינוי הרגל האכילה של האדם, תְּחֵלֶת - הוא הגורם לחולי מַעֲיִים, ונמצא שאף שבתות וימים טובים הם רעים עבור העני, שהוא משנה את דרך אכילתו לאכילת מעדנים שאינו רגיל בהם בימות השבוע, ודבר זה גורם לו לחולי מעיים.

תְּנוּ רַבְּנָן, הַקּוּרָא פְּסוּקִי שֶׁל שִׁיר הַשִּׁירִים, וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ בְּמִין וְאֶר - שר אותו במנגינה של שיר, ולא בנגינת טעמי המקרא של אותו פסוק, שדבר זה אסור בכל פסוק, ואפילו בפסוקי שיר השירים שעיקרם הוא שירה, וכן הַקּוּרָא פְּסוּקִי בְּבֵית מִשְׁתָּאוֹת של יין בְּלֵא וְמִנֵּי - שלא בזמן המתאים לאמירת אותו פסוק, אלא אומרו כדי לשחוק עם בני המשתה, מְבִיא רַעָה לְעוֹלָם. והטעם לכך, מִפְּנֵי שְׂבָאוֹתוֹ וּמִן הַתּוֹרָה הוֹרֵגֶת שֶׁ, וְעוֹמֶדֶת לִפְנֵי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאוֹמֶרֶת לִפְנֵי, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, עֲשָׂאוּנִי בְּנֶדֶד בְּגִדוֹר שְׁמֹנְנִין בּוֹ לְצִים. אָמַר לָהּ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא תּוֹרָה, בְּתִי, בְּשִׁעָה יִשְׂרָאֵל אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין, בְּמָה יִתְעַסְקוּ אִם לֹא בַּפְּסוּקִי הַתּוֹרָה. אָמַרְהָ לִפְנֵי, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, אִם בְּעָלִי מְקָרָא הוּן, יַעֲקוֹב הַתּוֹרָה וּבְכַתוּבִים, אִם בְּעָלִי מִשְׁנֵי הוּן, יַעֲקוֹב בְּמִשְׁנֵי, בְּהִלְבוֹת וּבְהַגְדוֹת, וְאִם בְּעָלִי תַלְמוּד הוּן, יַעֲקוֹב בְּהִלְבוֹת פֶּסַח בְּפֶסַח, בְּהִלְבוֹת עֲצֵרָת עֲצֵרָת, בְּהִלְבוֹת חֵג בָּחַן, וְאִינִם צָרִיכִים לַעֲשׂוֹת מִפְּסוּקֵי הַתּוֹרָה שִׁירִים.

הַעִיד רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזָר מִשּׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן תַּנְהוּא, כֹּל הַקּוּרָא פְּסוּקִי בְּמִנֵּי, כְּגוֹן שֶׁמִּקְדָּשׁ בְּיוֹם טוֹב עַל הַיֵּין וְאוֹמַר עֲלֵיו פְּסוּקִים מַעֲנִינוּ שֶׁל יוֹם טוֹב, מְבִיא מוֹכָה לְעוֹלָם, שְׁנֶאֱמַר (משלי טו כג) 'שִׁמְחָה לְאִישׁ בְּמַעֲנֵה יוֹם וְדָבָר בְּעֵתוֹ מִה מוֹכֵ'. שִׁנּוּי בַּמַּשְׁנֵה: רַבִּי עֲקִיבָא אֹמַר, אִי הַקּוּרָא בַּסְפָּרִים הַחִיצוֹנִים, וְהַלּוּחֹשׁ עַל הַמִּכָּה וְכו', וְאוֹמַר כֹּל הַמַּחֲלָה אֲשֶׁר שְׁמַתִּי בַּמְצָרִים לֹא אֲשִׁים עֲלֶיךָ כִּי אֲנִי ה' רִפְאָךְ, אֵין לּוֹ חֶלֶק לַעֲלֹם הַבָּא.

הגמרא מבארת את דברי רבי עקיבא: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, דִּין זֶה שֶׁהַלּוּחֹשׁ עַל הַמַּכָּה אֵין לּוֹ חֶלֶק לַעֲלֹם הַבָּא, וּבְרֹזֶקֶן בָּהּ - רק אם ירק עליה קודם לכן, ועוֹנֵשׁוּ הוּא לִפְנֵי שְׁאֵין מוֹכְרִין שֶׁם שְׁמִים עַל הַרְקִיקָה, שׁוֹדוּ דֶּרֶךְ בּוֹיָן, אֲבָל לֹא לֵאמֹר מוֹתֵר לְהוֹכִיר פְּסוּקִים עַל הַמַּכָּה.

הגמרא מבארת אילו פסוקים אסור ללחוש על הרקיקה: אִתְּמַר, רַב אָמַר, אֲפִילוּ אֵת הַפְּסוּקִי 'נֶעַם צִדְעָת בִּי תְהִיָּה בְּאֶדָם וְהוֹבָא אֶל הַכֶּהֱן' (ויקרא יג ט), שאין בו הזכרת השם, אסור להזכירו על הרקיקה לשם רפואה, והעושה כן אין לו חלק לעולם הבא. וזהו שלא כדברי רבי יוחנן, האומר שרק המזכיר שם שמים על הרקיקה אין לו חלק לעולם הבא.

רַבִּי חֲנִינָא אָמַר, אֲפִילוּ אֵת הַפְּסוּקִי 'וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה' (ויקרא א א), שאין בו הזכרת נגעים ומחלות שיכול האדם להעלות בדעתו שתועיל לו אמירת הפסוק ב'לחש', אלא כוונתו ללמוד תורה ולהתרפא בזכות לימוד התורה, גם כן אסור ללחוש על המכה, כיון שהוא מראה בזה כאילו סגולת התורה היא לרפאות מחלות, ובאמת סגולת התורה יתירה שמונעת מלכתחילה את המחלות מלבוא על האדם.

הגמרא מבארת ברייתא העוסקת גם בענין לחשים: תְּנוּ רַבְּנָן, אֵף שְׂאִסוֹר חֲכָמִים לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בִּשְׂבָת בְּרִפּוּאוֹת (שבת כג), מכל מקום בְּכִין וּמִשְׁמָשִׁין בְּכִין מַעֲיִים שֶׁל חוּלָה בְּשָׂבָת, כִּיּוֹן שִׁסִּיכָה אִינָה כְּרִפּוּאָה אֲלֵא כְּשִׁתִּיה, כַּמְבּוּאָר בַּמַּסַּכָּה שְׁבַת (פא), ואֵין בְּכָךְ אִיסוּר. וְכֵן לֹחֲשִׁין לְחִישָׁת נְחָשִׁים וְעִקְרָבִים בְּשָׂבָת כִּי שֶׁלֹא יוֹיָקוּ, ואֵין בְּכָךְ מִשּׁוּם צִידָה, אֵף שֶׁמַּחֲמַת הַלְחָשִׁים אֵין הַנְחָשִׁים הַעֲקָרִבִּים יוֹכִלִים לֹוֹז מִמְּקוֹמָם. וּמַעֲבִירִין בְּלִי שֶׁל בְּרוֹל עַל גַּב הָעֵין כִּדִּי לִקְרָרָה בְּשָׂבָת. אָמַר רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, בְּמָה דְּבָרִים

אָמַרְיִם שְׁמוֹתָהּ לְהַעֲבִיר כְּלִי עַל גְּבִי הָעֵין, בְּכָלִי הַנִּימָל - שְׁמוֹתָהּ לְטַלְטֵלוֹ שְׁבַת, כְּגוֹן מַפְתָּח, סִכִּין וְטַבַּעַת, אָכַל בְּכָלִי שְׂאִינוּ נִימָל, שְׁמוֹתָהּ חֲכָמִים בְּאִיסוּר 'מוֹקֶצֶה' שֶׁלֹא יִטַּלְטְלוּהוּ, אָסוּר לְהַנִּיחוֹ עַל גַּב הָעֵין.

אומרת הברייתא דין נוסף: וְאֵין שׁוֹאֲלִין בְּדָבָר שְׂדִים בְּשָׂבָת - אדם שאיבד חפץ אינו רשאי לשאול את השדים היכן הוא, כיון שנאמר בִּישְׁעִיהָ (נח"י) עַל יוֹם הַשְּׁבַת: וְיִכְבְּדוּהוּ מַעֲשֵׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמְּצוֹא חֲפֶצְךָ וְדָבָר דְּבָר, וְחִיפּוּשׁ חֲפָצֶיךָ עַל יְדֵי שְׂדִים כָּלּוֹל בְּאִיסוּר שֶׁל 'מִמְּצוֹא חֲפֶצְךָ'. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, אֵף בְּחֹל אָסוּר לְשׂאֹל אֵת הַשְּׂדִים הֵיכֵן חֲפָצֶיךָ שֶׁאֲבָדוּ, כְּטַעַם שִׁבּוּאָר לְהֵלֵךְ.

אָמַר רַב הוֹנָא, (אין) הִלְכָה בְּרַבִּי יוֹסִי. מִמְּשִׁיךְ רַב הוֹנָא וְאוֹמַר, וְאֵף רַבִּי יוֹסִי לֹא אָמַרְהָ, שְׂאִיסוֹר לְשׂאֹל בְּחֹל, אֲלֵא מִשּׁוּם כְּכָנָה שִׁישׁ בְּדָבָר, שֶׁלְּפַעֲמִים מַכְרִיחַ אֵת הַשֵּׁד לֹוֹמַר לוֹ דַּבֵּר שְׂאִינוּ רּוּחָה, וּמִתּוֹךְ כֶּךָ כּוֹעֵס עֲלָיו וּמִזִּיקוֹ, כִּי הָא - כִּמוּ מַעֲשֶׂה זֶה שְׁהִיָּה, דְּרַב יִצְחָק בְּרִי יוֹסֵף, דְּמַחֲמַת שְׁהִיָּה שׁוֹאֵל אֵת הַשֵּׁד בִּיקֵשׁ הֵלֵךְ לְהוֹיָקוּ וְאִיכְלֵעַ בְּאֶרְזָא - נִבְלַע בַּעַץ אֶרֶז, וְאֶתְעַבֵּד לִיהָ נִיפָא - וְנַעֲשֶׂה לוֹ נֶס, פְּקַע אֶרְזָא וּפְלִיטָה - הַתְּבַקַּע הָאֶרֶז וּפְלִטּוֹ, וְלִכֵּן אֲסוּר רַבִּי יוֹסִי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּשִׂאלַת שְׂדִים אֵף בְּיוֹם חוֹל.

הגמרא מביאה ברייתא נוספת בענין רפואה בשבת: תְּנוּ רַבְּנָן, כְּכִין וּמִשְׁמָשִׁין בְּכִין מַעֲיִים שֶׁל חוּלָה בְּשָׂבָת, וְכִלְכָּד שְׂלֵא יַעֲשֶׂה בְּדָבָר שְׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחֹל.

מבשרת הגמרא: חֲכִי עֲבִיד - כיצד הוא עושה את הסיכה והמשמוש בשבת, שלא יהא זה כדרך העשיה בחול. רַבִּי חֲמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא אָמַר, סָךְ וְאַחֲרֵי כֵךְ מִשְׁמָשׁ, וְיֵשׁ בּוֹה שִׁינוּי, כִּיּוֹן שֶׁבְּחֹל הַדֶּרֶךְ הִיא לְמַשְׁמֵשׁ תַּחֲלִילָה וְאַחֲרֵי כֵךְ לְסוֹךְ. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, סָךְ וּמִשְׁמָשׁ בְּבֵת אַחֶיהָ, שֶׁרָךְ זֶה נִחְשָׁב שִׁינוּי, אֲבָל לֹא יִסוֹךְ וְאַחֲרֵי כֵךְ יִשְׁמַשׁ.

הגמרא ממשיכה לדון בשאלת שדים: תְּנוּ רַבְּנָן, שְׂדֵי שְׁמֵן - שאלת שדים שנעשית על ידי שמן, וְשְׂדֵי בִיצִים - שאלה הנעשית על ידי קליפות של ביצים, מוֹתְרִין לְשׂאֹל בָּהֶן, כִּיּוֹן בְּהֵם בְּכַנָּה, אֲמַר הַטַּעַם שֶׁאֵין שׁוֹאֲלִים הוּא מִפְּנֵי שְׁפָכְבוֹיָן - שהם משרקים, ואֵין תּוֹעֵלַת בְּתוֹבוֹתָם.

ממשיכה הברייתא: אוֹתָם שְׁוֹאֲלִים בְּשִׁמֵּן, לֹוֹחֲשִׁין בְּשִׂאלַתָם רַק עַל שְׁמֵן שְׁנִמְצָא בְּכָלִי, וְאֵין הֵם לֹוֹחֲשִׁין עַל שְׁמֵן שְׁנִמְצָא בְּדֵי, כִּיּוֹן שֶׁאֵין לָהֶם תּוֹעֵלַת בְּשִׂאלָה זֶה, לְפִיכָךְ, כְּכִין מִשְׁמָשׁ בְּשָׂבָת - יכול אדם לסוך את עצמו משמן הנמצא ביד של אחר ואינו צריך לחשוש שנשאלו בו לשדים, וְאֵין כְּכִין מִשְׁמָשׁ בְּשָׂבָת, כִּיּוֹן שִׁיתֵּכֶן שֶׁנִּשְׂאָלוּ בּוֹ הַשְּׂדִים וְיֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם סַכְנָת שֶׁד.

הגמרא מביאה מעשה בענין זה: רַב יִצְחָק בְּרִי שְׁמוּאֵל בְּרִי מְרִתָּא, אִיקְלַע לְהִתְחַוָּא אוֹשְׁפִיָא - הודמן למלון אחד, אִיְתִי לִיהָ מִישְׁחָא בְּמִנָּא - הביאו לפניו שמן בכלי, שֶׁךְ - סך בו רב יצחק את פניו, נִפְקָן לִיהָ צִימְחֵי בְּאִפְרִיָּה - ומזמת כן יצאו לו פצעים בפניו, לפי שהיה זה שמן שנשאלו בו לשדים, והזיקו השד. נִפְקָן לְשׁוֹךְ - יצא רב יצחק לשוך, חֲזִיתִיה הִתִּיהָ אִתְּתָא - ראתה אותו אשה אחת שהיתה בקיאה במעשי לחישות, אָמַרְהָ, וַיִּקָּא דְחָמָת קָא חוֹיָנָא חֲכָא - אני רואה שנאחז בך שד ששמו חמת, עֲבָדָא לִיהָ מְלִתָּא, וְאִיתִיָּה - עשתה לו דבר מסוים המועיל לסלק את השד, והתרפא רב יצחק.

הגמרא מביאה מימרא בענין רפואות: אָמַר לִיהָ רַבִּי אָבָא לְרַבָּה בְּרִי מְרִי, בְּתִיב - נאמר בפסוק (שמות טו כ) 'וַיֹּאמֶר אִם שְׁמוֹעַ תִּשְׁמָע לְקוֹל ה' אֲלֶהֱיֶיךָ וְהִיָּשֵׁר בְּעֵינֶיךָ תַעֲשֶׂה וְהָאֲנֹכֶת לְמַצּוֹתַי וְשִׁמְרַת כָּל חֲקִיו כָּל הַמִּחְלָה אֲשֶׁר שְׁמַתִּי מִצְוִיִּם לֹא אֲשִׁים עֲלֶיךָ כִּי אֲנִי ה' רִפְאָךְ', וְלִכְאוּרָה קִשָּׁה, וְכִי מִתְּחִלָּה שְׂלֵא שֶׁם עֲלֵיו ה' שוֹם מַחֲלָה, רִפּוּאָה לָמָּה - מדוע הוצרך לסיים 'כי אני ה' רופאך', והרי מי שאינו חולה אינו זקוק לרפואות. אָמַר לִיהָ רַבָּה בְּרִי מְרִי לְרַבִּי אָבָא, חֲכִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מְקָרָא זֶה, מַעֲצָמוֹ דְּרָשׁ - הוא מוכן מצד עצמו, שְׁנֶאֱמַר בְּתַחֲלִילַת הַפְּסוּקִי 'וַיֹּאמֶר אִם שְׁמוֹעַ תִּשְׁמָע לְקוֹל ה' אֲלֶהֱיֶיךָ', וְיֵשׁ לְדִיִּיק, שֶׁרָךְ אִם תִּשְׁמָע לְקוֹל ה' לֹא אֲשִׁים עֲלֶיךָ כָּל מַחֲלָה, וְאִם לֹא תִשְׁמָע, אֲשִׁים עֲלֶיךָ מַחֲלָה אֵלּוּ, וְאֵף עַל פִּי כֵן, 'כִּי אֲנִי ה' רִפְאָךְ'.

אתה סובל עתה.
הגמרא מביאה ברייתא נוספת באותו ענין: תנו רבנן, כִּשְׁחָלָה רַבִּי
אַלְעִיזֹר נִכְנְסוּ אַרְבָּעָה זְקָנִים לְבַקְרוֹ, וְהָם רַבִּי טַרְפוֹן, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ,
וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה וְרַבִּי עֲקִיבָא. נִעְנָה רַבִּי טַרְפוֹן וְאָמַר לְרַבִּי
אֱלִיעֶזֶר, מִיֵּד אַתָּה לְיִשְׂרָאֵל מְטִיפָה שֶׁל גַּשְׁמִים – יִרְדֹּת גַּשְׁמִים,
שְׁטִיפָה שֶׁל גַּשְׁמִים טוֹבָה רַק בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְרַבִּי טוֹב לָנוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה
וּבְעוֹלָם הַבָּא, שְׁלִימָדְנוּ תוֹרָה הַמְבִיָּאָה אוֹתָנוּ לַחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא.
נִעְנָה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְאָמַר, מִיֵּד אַתָּה לְיִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִגִּלְגָּל חֲמָה –
מִהַשְׁמַשׁ שְׁמֵאִירָה אֶת הָאָרֶץ, שְׁגִלְגָּל חֲמָה טוֹב רַק בְּעוֹלָם הַזֶּה,
שֶׁהָרִי לַעֲתִיד לִבֵּא יִתְבַטְּלוּ הַמַּאֲוֵרוֹת, וְרַבִּי טוֹב לָנוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה
וּבְעוֹלָם הַבָּא. נִעְנָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה וְאָמַר, מִיֵּד אַתָּה לְיִשְׂרָאֵל
יוֹתֵר מֵאֵב וְאֵם, שְׂאֵב וְאֵם טוֹבִים לָאָדָם רַק בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְרַבִּי טוֹב
לָנוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא. נִעְנָה רַבִּי עֲקִיבָא וְאָמַר לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר,
חֲבִיבִין הֵם הַיְּסוּרִין, שֶׁמַּכְפִּירִים עֲלֵיךְ.
אָמַר לָהֶם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, סְמָכוּנִי – עֲזֹרֹנִי לְקוֹם וְאַשְׁמְעָה אֶת דְּבָרִי
עֲקִיבָא תִּלְמִידִי, שְׁאֵמַר חֲבִיבִין יְסוּרִין. אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, עֲקִיבָא,
זוֹ מִנּוּן לָךְ שֶׁהַיְּסוּרִים חֲבִיבִים. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא, מִקְרָא אֲנִי דוֹרֵשׁ,
נֹאמַר בַּפֶּסוּק לַגִּבִּי מִנְשָׁה בֶן חֻזְקִיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה (מַלְכִים ב' כ"א א"ב) 'בֶּן
שְׁתֵּים עָשָׂרָה שָׁנָה מִנְשָׁה בְּמִלְכוֹ וְחֲמִשִּׁים וְחֲמִשָּׁה שָׁנָה מִלֶּךְ בִּירוּשָׁלַיִם
[וְגו'] וַיַּעַשׂ חֶרֶעַ בְּעֵינָיו ה' בְּתוֹעֵבַת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹרִישׁ ה' מִפְּנֵי בְנֵי
יִשְׂרָאֵל. וּבְתֵיב בַּפֶּסוּק לַגִּבִּי חֻזְקִיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה, אֲבִיו שֶׁל מִנְשָׁה,

– ירפא אותם הקדוש ברוך הוא.
הגמרא מביאה מעשה בענין יסורים שמחמת חטא: אָמַר רַבָּה בַּר
בַּר חֲנָה, כִּשְׁחָלָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן הוֹרְקָנוֹס, נִכְנְסוּ תִּלְמִידָיו לְבַקְרוֹ,
אָמַר לָהֶן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, חֲמָה עֲזָה – כַּעַס גָּדוֹל יֵשׁ בְּעוֹלָם, שֶׁהַקְדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא כַּעַס עָלָיו וְהַכְּבִיד עָלָיו אֶת חֲלִיו, הַתְּחִילוּ הֵן –
תִּלְמִידָיו שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בּוֹכִין, וְאִילוּ רַבִּי עֲקִיבָא הִיָּה מְשַׁחֵק –
שִׁמַּח. אָמְרוּ לוֹ הַתִּלְמִידִים לְרַבִּי עֲקִיבָא לָמָּה אַתָּה מְשַׁחֵק. אָמַר
לָהֶן רַבִּי עֲקִיבָא, וְכִי מִפְּנֵי מָה אַתֶּם בּוֹכִים. אָמְרוּ לוֹ, וְכִי אִפְשָׁר
הַדָּבָר שֶׁסֵּפֶר תּוֹרָה – רַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁהוּא חָשׁוּב כַּסְפֵּר תּוֹרָה שְׂרוּי
[נִמְצָא] בְּצַעַר מַחֲמַת מַחֲלָתוֹ, וְלֹא נִבְכָּה עַל כֵּךְ. אָמַר לָהֶן, לְכֹךְ
אֲנִי מְשַׁחֵק, שֶׁכָּל זְמַן שְׁאֲנִי רוֹאֶה אֶת רַבִּי – רַבִּי אֱלִיעֶזֶר שְׁאִין יֵינִי
מְחַמֵּין, וְאִין פְּשַׁתְּנִי לֹזְקָה – נִיזוֹק, וְאִין שְׁמִנִי מִבְּאִישׁ – מִתְקַלְקֵל,
וְאִין דּוֹבְשָׁנִי מִדְּבִישׁ – מִתְקַלְקֵל מַחֲמַת הַחֹם וְנַעֲשֶׂה צָלוּל,
אָמַרְתִּי בְּלִיבִי, שְׁמָא חֵם וְשָׁלוֹם קִיבֵל רַבִּי אֶת עוֹלָמוֹ – שֶׁכֵּר
הָעוֹלָם הַבֵּא הָרָאוּי לוֹ קִיבֵל בַּעֲלָם הַזֶּה, וְאִילוּ עֲבָשִׁיו שְׁאֲנִי
רוֹאֶה אֶת רַבִּי בְּצַעַר, הָרִי שֶׁעַל מַעַט חֲטָאִיו הוּא נַעֲשֵׂה בַּעֲלָם
הַזֶּה, וְאֲנִי שְׁמַח שֶׁכֵּר מִשְׁתַּמֵּר לוֹ לַעֲתִיד לִבּוֹא. אָמַר לוֹ
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, עֲקִיבָא, בָּלוֹם [וְכִין] חִיפְרָתִי מִן הַתּוֹרָה בּוֹלָה דָּבָר
שֶׁלֹּא קִיַּמְתִּיו, שֶׁמַּחֲמַת כֵּן אַתָּה אוֹמֵר שְׁאֲנִי סוֹבֵל מַחֲוִלִּי זֶה. אָמַר
לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא, לִימְדָתְנוּ רַבֵּינוּ אֶת הַפֶּסוּק (קֹהֶלֶת ב' א') 'כִּי אָדָם אִין
צָדִיק בְּאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יַחֲטִא, וְעַל מַעַט חֲטָאִים אִלוֹ

שמו 'רַבֵּעִם' לפי שְׁעֵשֶׂה מְרִיבָה בָּעָם – שמחמת שגרם להם לעבוד
עבודה זרה היו רבים זה עם זה, שהאחד עובד לעבודה זרה,
וחבירו מוחה בידו שלא יעבדה. דְּבַר אַחֵר, 'רַבֵּעִם', שְׁעֵשֶׂה מְרִיבָה
בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאַבְרָהָם שְׁבַעֲמִינִים, שהחטיאם בעבודה זרה, ממשכה
הבריתא: ולמה נקרא שמו 'בֶּן נֶבֶט', בֶּן של אותו אדם שְׁנֵיבֶט וְלֹא
רָאָה – שהיה סבור להביט היטב ולהבין את עיקר הדבר, ולא ראה
היטב, ולא הבינו, כמו שיבאר להלן.
תָּנָא, אביו של ירבעם, הוא המכונה 'נֶבֶט', והוא 'מִיכָה' שהיה בימי
השופטים והעמיד פסל לעבודה זרה (שופטים יז) והוא 'שָׁבַע בֶּן
בְּכָרִי', שלאחר שמרד אבשלום ונהרג ורצו כל העם להחזיר את
דוד למלכותו, חידש שבע בן בכרי את המרד (שמואל ב' כ א),
מבאר הבריתא את שמותיו: 'נֶבֶט', שְׁנֵיבֶט וְלֹא רָאָה – שהביט
להבין את עיקר הדבר, ולא הבינו, וכמו שיבאר, 'מִיכָה' שְׁנֵיבֶט מְרִיבָה
בָּעָם – שהיה במצרים בזמן השעבוד, והיו המצרים מניחים
תנינוקות של ישראל בבנין במקום לבנים, וכשהתרעם משה רבינו
על גזירה זו השיב לו הקדוש ברוך הוא שאם יגדלו תנוקות אלו
יהיו רשעים, והרשה לו ה' לנסות את הדבר, והוציא משה רבינו
אחד מהם, ואכן אותו תינוק כשגדל עבד עבודה זרה והכשיל את
ישראל. מוסיפה הבריתא: ומה שָׁמוּ האמיתי, שָׁבַע בֶּן בְּכָרִי שָׁמוּ.
הגמרא מביאה ברייתא המבאר מה ראה 'נֶבֶט' ולא הבין: תָּנִי
רַבִּנּוּן, שְׁלֹשָׁה נִיבֶטוּ וְלֹא רָאוּ – הביטו דבר שהוא סימן לדבר מסוים
ולא הבינוהו לעיקרו, וְאֵלּוּ הֵן, נֶבֶט, וְאַחִיתוֹפֶל, וְאַיִצְמַנְגִּי –
החזיים בכוכבים של פְּרָעָה. מבאר הגמרא: נֶבֶט, רָאָה אֵשׁ
שְׁיוֹצֵאת מֵאַמְתּוֹ, הוא כֶּבֶד שזה סימן דאיהו מְלִיךָ – שהוא עצמו
יהיה מלך, ולכן מרד במלכות דוד המלך וחשב שהוא יהיה מלך,
כמבואר לעיל ש'נֶבֶט' הוא שבע בן בכרי, וְלֹא הָיָה – ולא זה היה
הרמז ביציאת האש מאמתו, אלא רַבֵּעִם הוא דִּנְפָק מִינִיה – ירבעם
הוא שיצא מנֶבֶט, ומלך על ישראל, וזה היה הסימן של האש.
ממשיכה הגמרא: אֲחִיתוֹפֶל רָאָה צִרְעַת שְׁרָרָה לוֹ עַל אֲמָתוֹ, הוא
כֶּבֶד שדבר זה הוא סימן דאיהו מְלִיךָ – שהוא עצמו יהיה מלך, ולכן
כשמרד אבשלום בדוד המלך הצטרף אליו אחיתופל ונעשה
יועצו, כדי שתינטל תחילה המלכות מדוד, וסבר שאחר כך
יתגלגל הדבר שגם אבשלום לא ימלוך, והוא עצמו יהיה מלך, וְלֹא
הָיָה – ולא זה היה הרמז שבצירעת, אלא בַּת שָׁבַע בְּתָהּ הָיָה – היה
זה סימן לבת שבע נכדתו של אחיתופל שנישאה לדוד המלך
דִּנְפָקָה מִינָה שְׁלֵמָה – שנולד ממנה שלמה המלך.
ממשיכה הגמרא: אֲיִצְמַנְגִּי פְּרָעָה טַעוּ בְּרִיאֵתָם, דָּאֵמֶר רַבִּי הָמָא
שֶׁל יִשְׂרָאֵל, הֵינָא, מֵאֵי דְרַבִּינֵי, מִדּוּ פִּירוּשׁ הַפְּסוּק שְׁנֵיבֶט אֲמָר לְאֹרֶךְ שְׁנוֹר
ה' עַל מֹשֶׁה שֶׁלֹּא יִכְסֹּא לֵארוֹץ יִשְׂרָאֵל מִחֲמַת שְׁכַשְׁבָּא לְהוֹצִיא מִיָּם
מִחֲסֵלֵעַ אֲמֹר לִישְׂרָאֵל
'שִׁמְעוּ נָא הַמּוֹרִים' (במדבר כ יג), 'הָמָה מִי מְרִיבָה אֲשֶׁר רָבוּ בְנֵי
יִשְׂרָאֵל אֵת ה' וַיִּקְדָּשׁ בָּם' ומלשון 'המדה' נראה שאלו מים ידועים
שכבר הוזכרו במקום אחר, וכוונת הפסוק היא הָמָה הַמִּים שְׁרָאוּ
אֲיִצְמַנְגִּי פְּרָעָה וַיִּטְעוּ, ומה היתה טעותם, שְׁרָאוּ בכוכבים שְׁמוֹשִׁינָן
שֶׁל יִשְׂרָאֵל בָּמִים הוא לוקה, ולכן אָמְרוּ לִפְרָעָה לְגֹזֹר ש'כָּל הַבֵּן
תִּלְוֶה הַיָּאוֹרֶה תִּשְׁלִיכֵהוּ' וְהֵן לֹא יָדְעוּ – לא הבינו שְׁעַל עֲקָבִי מִי
מְרִיבָה לֹקָה – שמשה רבינו עתיד להעניש על ענין זה של מי
מריבה, ולא הועילה להם גזירתם בהשלכת הילדים ליאור.
הגמרא מבררת את האמור במשנה שלירבעם אין חלק לעולם
הבא. שואלת הגמרא: וַיִּמָּא לָן דְּלֹא אֵתִי לְעָלְמָא דְּאֵתִי – ומנין לנו
שאין לירבעם חלק לעולם הבא, דְּרַבִּינֵי (מלכים א' יג לד) אחרי
שהובאו טהוות ירבעם שזנה במות לעבודה זרה, ועשה חלק
מהם כהנים לעבודה זרה ו'וְהִי בְּדָבָר הַזֶּה לְחַטָּאת בֵּית רַבִּינֵי
וְלִתְבָּחִיד וְלִהְשִׁיבִי מִעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה, ויש לדורש את הפסוק כן,
'לְהַכְתִּיר', היינו בְּעוֹלָם הַזֶּה, שלא נשאר ממנו שום צאצא, אלא
כולם נהרגו על ידי בְּעֵשָׂא בֶן אֲחִיָּה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל שֶׁמֶלֶךְ אַחֲרָיו
(מלכים א' טו כז), 'וְלִהְשִׁיבִי' היינו לְעוֹלָם הָבָא, שלא יהיה לו חלק
לעולם הבא.
הגמרא מביאה מימרא בענין ירבעם בן נבט: אָמֵר רַבִּי יוֹחָנָן, מִפְּנֵי

זֶם אֱלֹה מְשָׁלִי שְׁלֵמָה אֲשֶׁר הֶעֱתִיקוּ אֲנָשִׁי וְתַלְמִידֵי חִזְקִיָּה מֶלֶךְ
יְהוּדָה, כלומר, שחזקיה ותלמידיו העתיקו את ספר משלי של
שלמה המלך כדי ללמד תורה לעם ישראל, ואם כן תמוה הדבר,
מדוע עשה מנשה את הרע בענין ה', וכי אביו חזקיה מֶלֶךְ יְהוּדָה
לִבְל הָעוֹלָם כּוֹלֵל לִימֵד תּוֹרָה כּמבואר בַּפְּסוּק שהעתיקו את ספר
משלי ללמד לכול, וְאֵילּוּ לְמִנְשֶׁה בְּנוֹ לֹא לִימֵד תּוֹרָה, והרי לא יתכן
הדבר, ובודאי לימדו אביו תורה, אֲלֵא יֵשׁ לְלַמּוֹד מִמַּעֲשֵׂה זֶה
שֶׁמֶלֶךְ מוֹרָה שְׁפָרָה בּוֹ חֻזְקָה אֲבִיו, וּמֶלֶךְ עָמֵל שְׁעָמֵל בּוֹ, לֹא הֶעֱלָהוּ
לְמוֹטָב – לא החזיר את מנשה לדרך הישרה אֲלֵא וַיִּסְוֶינָן שְׁבֵאוֹ
עֲלָיו, שְׁנֵאֲמֵר (דהי"ב לג יג) 'וַיִּדְבֹּר ה' אֶל מִנְשֶׁה וְאֵל עָמֹ וְלֹא
הִקְשִׁיבוּ, וַיָּבֹא ה' עֲלֵיהֶם אֵת שְׂרֵי הַצָּבָא אֲשֶׁר לְמֶלֶךְ אֲשׁוּר וַיִּלְכְּדוּ
אֶת מִנְשֶׁה בַּחֲוִים וְטָבַעַת שְׁמַנְחִים בְּלִחֵי הַחַיִּי וַיִּאֲסְרוּהוּ
בְּנִשְׁתִּים וְשִׁלְשָׁלוֹת שֶׁל נַחוּשֹׁת וַיִּזְלִיכֵהוּ בְּכֶלֶךְ, וּכְתִיב בַּפְּסוּק
הַבֵּא 'וּבְהִיצֵר לוֹ חֵלָה אֵת פְּנֵי ה' אֱלֹהָיו וַיִּבְנֶע מֶלֶךְ (ה) אֱלֹהֵי
אֲבֹתָיו, וַיִּתְפַּלֵּל אֵלָיו וַיַּעֲתֵר לוֹ וַיִּשְׁמַע תְּהִינֶנּוּ וַיִּשְׁיבֵהוּ וַיִּשְׁלַח
לְמַלְכוּתוֹ וַיִּדַּע מִנְשֶׁה כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים, הָא וְהָרִין לְמִדָּה מִמַּעֲשֵׂה
זֶה שְׁחִיבִין הֵם הַיִּסְוִינָן, שהועילו למנשה יותר מכל התורה
שלימדו אביו חזקיה.
אנב שהזכר כאן המעשה במנשה מלך יהודה מביאה הגמרא
בריתא בענינה: תָּנִי רַבִּנּוּן, שְׁלֹשָׁה בְנֵי אָדָם בָּאוּ לִפְנֵי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוא שלא בדרך תפילה, אלא בְּעִלְיָה – בטענת התנצחות
והתגרות שאי אפשר להשיב עליה תשובה הוגנת, וְאֵלּוּ הֵן, בֶּן,
עֶשְׂרִי וּמִנְשֶׁה, מבאר הבריתא: בֶּן, דְּרַבִּינֵי (בראשית ד יג) לאמר
שהרג קין את הבל, וַיֹּאמֶר קֵין אֶל ה' גְּדוֹל עֲוֹנִי מִנְשֹׁא, ופירוש
הפסוק הוא שְׁאֵמֶר קֵין לְפָנָיו, רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, בְּלוֹם וְכִי גְדוֹל עֲוֹנִי
שהרגתי את אחי מעוונם של שְׁשִׁים רִבּוּאֵי – כל ישראל שְׁעִתִּידִין
לְחַטּוֹא לְפָנָיו כְּחַטָּא הַעֲגֹל, וְאַתָּה סוֹלֵחַ לָהֶם, ומחמת טענה זו מחל
לו הקדוש ברוך הוא.
ממשיכה הבריתא: עֶשְׂרִי, דְּרַבִּינֵי (בראשית כו לח), לאחר שבא יעקב
אביו ולקח את ברכותיו של עשוי, וַיֹּאמֶר עֶשְׂרִי אֶל אֲבִיו הַבְּרָכָה
אֲתָה הָיָה לָךְ אֲבִי בְּרַכְבִּי גַם אֲנִי אֲבִי וְשָׂא עֶשְׂרִי קִלּוֹ וַיִּבֶן, וכוונתו
בטענה זו היתה כלפי הקדוש ברוך הוא, וכי אין לו ברכות נוספות,
ואם לא היתה טענתו מתקבלת היה לו מקום להרהר שאכן יש
שתי רשויות חלילה, ואין כל הברכות מסורות ביד ה', ולכן
התקבלה טענתו.
וכן מִנְשֶׁה בא בעלילה, שכשהיה שבו ביד מלך בבל, לא התפלל
מיד לה', אלא בְּתַחֲלִילָה קָרָא לְאֵלוֹתָיו קָרָה – לכל העבודות
הזרות שעבד, ולא הושיעוהו, ורק לְבִסּוּף קָרָה לְאֵלֵהֶּ אֲבֹתָיו, ועל
ידי זה היתה לו טענה לה', שאמר לו, שאם לא יושיענו מצרתו
נמצא שלא הועילה לו תפילתו לה' יותר מתפילותיו לעבודות
זרות, ולמדו כן מלשון הפסוק 'וּבְהִיצֵר לוֹ חֵלָה אֵת פְּנֵי ה' אֱלֹהָיו
וַיִּבְנֶע מֶלֶךְ מִלְּפָנֵי אֱלֹהֵי אֲבֹתָיו', ומהלשון 'אלהי אבותיו' יש
ללמוד שעד אותה שעה היה מתפלל לאלהים אחרים, ורק בסוף
קרא לה' אלהי אבותיו.
שינו במשנה: אֲמָא שְׁאֵל אֲמִיר, אַף הַהוּנָה אֵת הַשֵּׁם בְּאֻתִּיתוֹתֵי
וְכוֹ' אין לו חלק לעולם הבא.
הגמרא מבאר מהי נאמר דין זה: תָּנָא – שינו בבריתא, דין זה
שההוגה את השם המפורש אין לו חלק לעולם הבא הוא באחד
משני אופנים, וּבְגִבּוּלִין – או כשהגה את השם מחוץ לבית המקדש,
בכל גבולי ארץ ישראל, ואפילו בלשון הקודש, וּבְלִשׁוֹן עֵנָה – או
כשהגה את השם בלשון לעז שאינה לשון הקודש, ואפילו בבית
המקדש, אבל המזכיר את השם בלשון הקדש, ובבית המקדש,
אינו נענש, כיון שנהגו להזכירו שם, כמבואר במסכת תמיד (פ"ז
מ"ב).
שינו במשנה: שְׁלֹשָׁה מְלָכִים וַאֲרַבְּעָה הִדְיוּטוֹת וְכוֹ' אין להם חלק
לעולם הבא, שלשה מלכים, ירבעם אחאב ומנשה.
הגמרא מביאה ברייתא בענין ירבעם בן נבט: תָּנִי רַבִּנּוּן, למה נקרא
שמו 'רַבֵּעִם', לפי שְׁרִיבֶע עָם – גרם לעם ישראל לשבת לארץ
רבוצים ומושפלים מחמת החטאים שהחטיאם. דְּבַר אַחֵר, נקרא

וְהָא עֲבָדָא - יחשבו שרחבעם הוא המלך האמיתי, וירבעם אינו
נחשב אלא כעבדו. וְאִי יִתְיַבְנָא - ואם אעבור על הדין ואשב בפניו,
מוֹרֵד בְּמַלְכוּת הוּא - יהיה דיני כמורד במלכות, וְקַמְלִין לִי, וְאֶזְלוּ
בְתַרְיָה - ויהרגוני וילכו כל ישראל אחרי רחבעם, שימלוך עליהם.
מִיד אִירַע מַה שֶׁאִמּוֹר בַּפִּסּוּק, 'וַיִּזְעַן הַמֶּלֶךְ וַיַּעַשׂ שְׁנֵי עֲגָלִי וְהָב
וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם רַב לָכֶם מַעֲלוֹת יְרוּשָׁלַם הִנֵּה אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
הָעֵלִיד מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, וַיֵּשֶׁם אֶת הָאֱחָד בְּבֵית אֵל וְאֶת הָאֱחָד נָתַן בְּדָן'
(שם יב כחכט).
מבאר הגמרא את הפסוק: מֵאִי 'וַיִּזְעַן', כלומר איזו עצה עשה
בדבר שעל ידה הצליח להחטיא את כל ישראל בעבודה זרה של
עגלים אלו. אָמַר רַב יְהוּדָה, שְׁהוֹשִׁיב אָדָם רִשְׁעָא אֲצֵל אָדָם צָדִיק
מִיִּשְׂרָאֵל, וְאָמַר לָהּ - לצדיק ולרשע יחד, חֲתָמִיתוּ עַל כָּל דְּעֵבְרִינָא
- האם תחתמו שתסכימו לכל מה שאעשה, אָמְרוּ לִיהּ, הֵיין -
השיבו לו, כן. אָמַר לָהּ יִרְבֵּעָם, מַלְכָא בְּעֵינָא לְמִיתָיו - רצוני להיות
מלך, אָמְרוּ לִיהּ, הֵין - כן, מסכימים אנו לכך. אמר להם ירבעם, כָּל
דְּאֵמִינָא לָבוּ עֲבִידְתוּ - האם כל מה שאומר לכם תעשו, אָמְרוּ לִיהּ
הֵין, המשך ושאלם, אֲפִילוּ לְמַפְלָח - אפילו לעבוד לַעֲבֹדָת
פּוֹבְבִים, אָמַר לִיהּ צָדִיק, חָם וְשָׁלוֹם, ודאי שלא נסכים לכך. אָמַר
לִיהּ רִשְׁעָא לְצָדִיק, סִלְקָא דַּעְתָּךְ דְּנִבְרָא בִּירְבֵּעָם פִּלַּח לַעֲבֹדָת פּוֹבְבִים
- וכי אתה מעלה בדעתך שאדם גדול וצדיק כירבעם יעבוד
עבודת כוכבים, אֵלָא לִימְסִינְהוּ הוּא דְקָא בְּעֵי, אִי קַבְלִיתוּ לְמִמְרִיָּה
- רק לנסותינו הוא רוצה, לראות אם אנו מקבלים את מלכותו
בלב שלם, וחתמו לו כולם, ואף הצדיקים שבישראל, ואחר כך
כשהעמיד את עגלי הזהב ואמר לישראל לעבוד עבודה זרה,
סמכו ישראל על חתימתם ושוב לא הועיל להם מה שחזרו בהם
ולא קיבלו העם את דבריהם.

מַה זָכָה יִרְבֵּעָם בֶּן נָבֵט לְמַלְכוּת, מִפְּנֵי שְׁהוֹכִיחַ אֶת שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ,
כמו שיבואר להלן. וּמִפְּנֵי מַה נִּעְנַשׂ יִרְבֵּעָם וּנְכַשֵּׁל בַּעֲבוּדָה זָרָה,
ולא עמדו לו זכויותיו להגן עליו שלא יכשל, מִפְּנֵי שְׁהוֹכִיחוּ
לְשֹׁלֹמֹה בְּרָבִים כְּדִי לְבִיִּישׁוֹ. שְׁנַאמַר (מלכים א' יא כ"ב) 'וַיִּרְבֵּעַם בֶּן
נָבֵט אֶפְרָתִי וְגו' עָבַד לְשֹׁלֹמֹה וַיֵּרֶם יָד בְּמֶלֶךְ, וְהָה הָדָבָר אֲשֶׁר
הָרִים יָד בְּמֶלֶךְ, שְׁלֹמֹה בָּנָה אֶת הַמִּלּוֹא סָנָר אֶת פָּרִץ עֵיר דָּוִד
אָבִיו, מִבֹּאֶרֶת הַגְּמֵרָא אֶת סִיּוֹם הַפִּסּוּק, אָמַר לוֹ יִרְבֵּעָם לְשֹׁלֹמֹה
הַמֶּלֶךְ, דָּוִד אָבִיךָ פָּרִץ פְּרָצוֹת בְּחוּמָה שֶׁל יְרוּשָׁלַם, כְּדִי שִׁיַּעֲלוּ
וְיִשְׂרָאֵל לְרַגֵּל בַּקְלוֹת, שִׁיְהִיו לָהֶם מִקוֹמוֹת רַבִּים לְהַכְנֵס מֵהֶם
לְיִירוּשָׁלַם, וְאַתָּה גִּדְרָתָ אוֹתָם - את הפרצות, ויכולים להכנס רק
מהשערים הקבועים בחומה כדי שיוכלו לדעת מי נכנס ולגבות
ממנו ממון, כְּדִי לַעֲשׂוֹת אֲנִינְרִיא - להעלות את אותו ממון כמס
לְבַת פְּרִיעָה שְׁנִשְׂאֵת לֹאשָׁה. מִבֵּרֶרֶת הַגְּמֵרָא אֶת תַּחֲלִילַת הַפִּסּוּק:
וּמֵאִי 'וְהָה אֲשֶׁר הָרִים יָד בְּמֶלֶךְ', אָמַר רַב נַחֲמָן, שְׁחַלֵּץ יִרְבֵּעָם
תַּפִּילּוּ בְּפָנָיו שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, וּבִכָּךְ גִּילָה אֶת רֹאשׁוֹ בַּפְּנִי,
ודבר זה הוא בזיון למלך.
הַגְּמֵרָא מִבֹּאֶרֶת כִּיצַד אִירַע שִׁירְבֵּעָם הַחֲטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל בַּעֲבוּדָה
זָרָה: אָמַר רַב נַחֲמָן, נְפֻטָה הָרוּחַ - גֹּאוּה שְׁהִיָּה בּוֹ בִּירְבֵּעָם, מִרְדָּתוֹ -
הוציאָתוֹ מִן הָעוֹלָם, שְׁנַאמַר (מלכים א' יב כ"ב) 'וַיֹּאמֶר יִרְבֵּעָם כָּלִבּוֹ
עֲתָה תָשׁוּב הַמַּמְלָכָה לְבֵית דָּוִד, אִם יַעֲלֶה הָעָם הַזֶּה לַעֲשׂוֹת זִבְחִים
בְּבֵית ה' בְּיִירוּשָׁלַם וְשָׁב לֵב הָעָם הַזֶּה אֶל אֲדוֹנֵיהֶם אֵל רַחֲבֵעָם מֶלֶךְ
יְהוּדָה וְהִרְגוּנִי וְשָׁבוּ אֶל רַחֲבֵעָם מֶלֶךְ יְהוּדָה', מִבֹּאֶרֶת הַגְּמֵרָא מְדוּעַ
חֲשַׁשׁ יִרְבֵּעָם מִכָּךְ שִׁיעֲלוּ יִשְׂרָאֵל לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁבִירוּשָׁלַם, כִּיּוֹן
שְׁאָמַר יִרְבֵּעָם בִּלְבּוֹ, גְּמִירָי - הִלְכָה לְמַשָּׁה מַסִּינִי הִיא דְאֵין יְשִׁיבָה
מוֹתֶרֶת בְּעוֹרָה שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֵלָא לְמַלְכֵי בֵּית יְהוּדָה כָּלִבְדָּה, וּבִיּוֹן
דְּחָזּוּ לִיהּ לְרַחֲבֵעָם דִּיתִיב - כְּשִׁירָאוּ יִשְׂרָאֵל אֶת רַחֲבֵעָם מֶלֶךְ יְהוּדָה
יֹשֵׁב, וְאֵנָּה קְאִימָנָא - וִירָאוּ שֶׁאֵין 'יִרְבֵּעָם' עוֹמֵד, סְבָרִי הָא מַלְכָא